

BIJ HET AFSCHIEDSCOLLEGE VAN PROF. GRIJNS.

Het valt jongeren, voor wie „vitamine” een dagelijks gebruikt woord is, waarschijnlijk moeilijk zich in te denken, welk een revolutie in het medisch denken hiervoor noodig is geweest.

Op het eind van de vorige eeuw schenen twee beschouwingen volkomen gefundeerd te zijn: 1° alle ziekten worden veroorzaakt door infectie of door vergiften en 2° alle bestanddeelen van onze voeding zijn terug te brengen tot eiwitten, vetten, koolhydraten en zouten, terwijl in een normaal dieet in het bijzonder voor een voldoende hoeveelheid eiwit gezorgd moet worden. Het leek dan ook wel, dat VOIT, de grondlegger van deze voedingsleer, er zich terecht op kon beroemen op belangrijke wijze meegeholpen te hebben aan de overwinning in den Fransch-Duitschen oorlog van 1870—1871, door de voeding der soldaten met deze resultaten der wetenschap in overeenstemming te brengen. Weliswaar waren er eenige feiten bekend, die in dit schema moeilijk pasten, zooals de treffende genezing van scheurbuik-patiënten door versche groenten, en de proeven van LUNIN in het laboratorium van BUNGE, die tevergeefs trachtte muizen in leven te houden op een voedsel van ideale samenstelling van zuivere eiwitten, vetten, koolhydraten en zouten; en de slechte resultaten van gevangenisvoeding, geheel volgens de leer van VOIT samengesteld. Maar men moest wel een kniesoor of querulant zijn, om niet te meenen, dat deze kleine oneffenheden wel door wat schaven en passen en meten in het systeem waren onder te brengen. Het is dan ook wetenschappelijk werk van de eerste orde geweest, dat EIJKMAN het gewaagd heeft aan zijn eigen experimenten meer geloof te hechten dan aan alles, wat in hand- en leerboeken geschreven stond, en aan te nemen dat een zoo gevaarlijke, ja doodelijke, ziekte als de beri beri veroorzaakt werd door een foutieve voeding, die echter voldeed aan de eischen van VOIT. Geen wonder, dat hem hiervoor later de NOBEL-prijs is toebedeeld. Toch is het ook EIJKMAN niet gemakkelijk gevallen dezen stap te doen. Toen hij door zijn proeven met kippen er toe gedwongen was om de voeding met geslepen rijst als oorzaak der vogel-polyneuritis aan te nemen, voegde hij, in de publicatie van deze beroemde proeven er aan toe: al staat dan nu wel vast, dat de polyneuritis bij de kippen veroorzaakt wordt door de voeding met geslepen rijst, het is toch niet aan te nemen, dat een zoo eenvoudige verklaring ook voor de beri beri bij den mensch zou gelden, welke ziekte toch zooveel lijkt (blijkens het eigen onderzoek van EIJKMAN) op de vogel-polyneuritis. Pas toen VORDERMAN op verzoek van EIJKMAN, de frequentie van de beri beri in de verschillende gevangenissen op Java bepaald had, en daarbij gezien had, dat deze ziekte practisch gesproken alleen voorkwam in de gevangenissen, waar geslepen rijst verstrekt werd, heeft EIJKMAN dan

ook onversaagd de conclusie getrokken, dat de beri beri bij den mensch, evenals de polyneuritis bij de vogels, veroorzaakt wordt door gebruik van geslepen rijst als hoofdvoedsel, terwijl de ziekte te voorkomen of te genezen is, door de geslepen rijst te vervangen door ongeslepen rijst.

Zoo stond dan nu wel vast, tenminste voor EIJKMAN en voor de kleine groep van hen, die zijn werk naar waarde wisten te schatten, dat de beri beri bij den mensch en polyneuritis bij de vogels veroorzaakt wordt door voeding uitsluitend of hoofdzakelijk met te ver geslepen rijst. Maar hoe moest men dat nu verklaren? EIJKMAN zelf oppert in zijn eerste publicatie nog de mogelijkheid, dat door de koolhydraatrijke rijstvoeding in den darm vergiften ontstaan, die de zenuwdegeneratie bij de beri beri teweegbrengen. In het zilvervliesje van de ongeslepen rijst zou dan een tegengif aanwezig zijn. Toen EIJKMAN in 1896 naar Europa vertrokken was, werden de proeven over vogel-polyneuritis te Batavia voortgezet door GRIJNS.

GRIJNS toonde nu aan, dat ook andere stoffen dan het zilvervlies o.a. katjang idjoe (de Indische groene erwt) beschuttend werkten tegen beri beri. Verder, dat eiwitrijk voedsel door verhitten in een autoclaaf beri beri-verwekkend werd. Op grond van een heele reeks voortreffelijk opgezette en uitgevoerde proeven, kwam GRIJNS nu tot de conclusie, dat beri beri veroorzaakt werd door een „partieelen honger”, door een tekort aan een bepaald bestanddeel waaraan GRIJNS den naam „beschermende stof”, FUNK later dien van „vitamine” heeft gegeven. GRIJNS heeft ook reeds zéér serieuze pogingen aangewend om deze stof te isoleeren. Ook heeft hij reeds voorspeld, dat er behalve beri beri nog wel andere ziekten van „partieelen honger” zouden gevonden worden. Zoo is GRIJNS een der meest vooraanstaande grondleggers van de moderne vitamine-leer geworden. Dit pionierswerk is tot nu toe slechts in het Nederlandsch, in het *Geneeskundig Tijdschrift voor Nederlandsch Indië* gepubliceerd en daardoor niet altijd voldoende tot zijn recht gekomen. Toch werd het wel zóódanig gewaardeerd, dat een Engelsche onderzoekster mij indertijd vertelde, dat zij het werk van GRIJNS voor zichzelf hardop gelezen had, waarbij haar kennis van het Duitsch haar in staat gesteld had, het te begrijpen. Niet ieder buitenlander heeft echter een dergelijk taalgevoel en daarom is het wel zeer gelukkig, dat een Comité, dat zich gevormd heeft om GRIJNS bij zijn aftreden op 28 dezer te huldigen, erin geslaagd is een som gelds bijeen te brengen, voldoende om deze nu classiek geworden publicaties in Engelsche vertaling te doen verschijnen.

Het overige werk van GRIJNS op velerlei gebied over: assainering, bacteriologie, physiologie van het oog en physiologisch-chemisch werk, het vitamine E, en zoo voorts vermeld ik hier niet. Het was mij slechts te doen om zijn waarde voor het leggen van het fundament der vitamine-leer te doen uitkomen.

B. C. P. JANSEN.